

Miiddus 1. Bušeahttavugiid árvalus mearkkašumiiguin

§ 1 Ulbmil vugiiguin

Bušeahttavugiid ulbmil lea:

- 1. váikkuhit geavatlaš čadaheapmái stáhta álbmotrievttálaš geatnegasvuodaid dáfus*
- 2. oččodit Ráđđehusa ja Sámedikki ovtamielalašvuoda Sámedikki doaimma váldo ekonomalaš rámmaid ja sámi ulbmiliid juolludusaid bušeahta hárrái*
- 3. lahčat dili Ráđđehusa ja Sámedikki searvevuodaperspektiivva ovdáneapmái mii duddjo sámi kultuvrra ja servodaga nannema*
- 4. oččodit oktasaš áddejumi sámi servodagaid dilálašvuoda ja ovdáneami hárrái*

§ 1 Vugiid ulbmil - mearkkašumit

Bušeahttavuogit galget váikkuhit geavatlaš čadaheapmái stáhta álbmotrievttálaš geatnegasvuodaid dáfus. Ulbmilmearrádusa sánit guorrasit buori muddui miessemánu 1.b. 2005`stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki ráđđádallanšiehtadusa mearrádusaide mat dohkkehuvvojedje Gon. res. suoidnemánu 1.b. 2005:s. Leat dattege veahá rievddadan čalmmustahttin dihte ahte bušeahttavuogit njuolgut čilgejit bušeahta ja ekonomalaš rámmaid.

§ 1 nr. 2:s ovdanbohtá ahte leat Sámedikki doaimma ja muđui sámi ulbmiliid váldo ekonomalaš rámmat mat galget šiehtaduvvot.

§ 2 Doaibmasuorgi

Bušeahttavuogit heivehallet Sámedikki doaimma ja eará sámi ulbmiliid váldoekonomalaš rámmaid bušeahta šiehtadallamiid ja šiehtadusaid dahkama.

§ 2 Doaibmasuorgi - mearkkašumit

Mearrádusas deattuhuvvo ahte Sámedikki ekonomalaš rámmaid šiehtadallamat galget dáhpáhuvvat váldodásis. Šiehtadallamiid boadus ferte leat nu ahte Sámedikki dievasčoahkkimis lea duohta vejolašvuolta dahkat vuoruhemiid mearriduvvon ekonomalaš rámmaid siskkobealde. Dat mearkkaša ahte šiehtadallanbohtosis ii galgga bienasta bitnii čujuhuvvot movt ruđat galget golahuvvot.

Vaikko šiehtadallojuvvo váldodásis, de ii mearkkaš dat liikká ahte ii sáhte loktet ovttaskas fáttáid šiehtadallamiidda. Lea deatalaš ahte šiehtadallamiin lea diehtovuodđu ja raporttat sámi servodaga dilálašvuoda ja ovdáneami birra. Dakkár raporttat leat vuodđomateriálan go lea dárbu čilget surggiid maid ferte erenoamážit fuomášuhttit jahkásaš šiehtadallamiin. Guovddáš vuodđodokumeanta šaddá lea Fágalaš analysajoavkku jahkásaš raporta sámi servodagaid dilálašvuoda ja ovdáneami birra, vrd. § 4 nr. 3.

Vaikko Sámedikki doaimma ekonomalaš rámmaid šiehtadallamat dáhpáhuvvet váldodásis, de fertejit šiehtadallamat maiddái čilget daid áššesurggiid ekonomalaš rámmaid maid ráđđádallanvugiid bokte lea sohppojuvvon sirdit Sámedikki hálddašeapmái.

Bušeahttašiehtadallamiin sáhtta maiddái ságaskuššat riikka ođastusaid bušeahttaváikkuhusaid ja dakkár ánggirdemiid váikkuhusaid mat njuolgut váikkuhit sámi álbmogii, ovdamearkka dihte kultuvrralaš skuvlálávka, našovnnalaš dearvvašvuodaplána jna.

Sápmelaččaid vuoigatvuolta váikkuhit ekonomalaš eavttuid ii ráddjejuvvo das movt bušeahttaruđat sirdojuvvojit sámi ulbmiliidda. Danne eai leat doaibmasuorggit dušše dan

bušeahtas mas Sámedikki juolludusat leat, muhto dat sáhtta maiddáa boahit eará juolludusaid vuollái mat juolluduvvojit sámi ulbmiliidda Sámedikki rámma olggobealde. Eanandoallo- ja biebmodepartemeantta bušeahta doaimmat mat juolluduvvojit boazodoallošiehtadusa bokte maŋjel ráđđehusa ja NBR šiehtadallamiid, eai leat ráđđehusa ja Sámedikki šiehtadallamiin. Eará doaimmat mat leat njuolga stáhtahálddašemi ja ráđđehusa bagadanválddi vuollásaččat, ovdamearkka dihte Boazodoallohálddahus, eai ge boade šiehtadallamiid vuollái.

§ 3 Bealit

1. *Šiehtadallanbealit leat stáhta nuppi bealde ja Sámediggi nuppi bealde.*
2. *Šiehtadallamiin ovddasta sierra šiehtadallanlávdegoddi stáhta mas leat ovddasteaddjit maid stáhta lea nammadan. Sámedikki ovddasta šiehtadallanlávdegoddi mas leat ovddasteaddjit maid Sámediggi lea nammadan.*
3. *Maŋjel go šiehtadallanlávdegotti ovddasteaddjit leat nammaduvvon, de galget dieđut sin birra addojuvvot nuppi beallái buori áiggis.*
4. *Bealit sáhttet viežžat oainnuid organisašuvnnain ja earáin maidda Sámedikki bušeahtta erenoamážit guoská.*

§ 3 - mearkkašumit

Mearrádusa nr. 1 nanne ahte šiehtadallamat galget dáhpáhuvvat stáhta ja Sámedikki gaskka. Dás áddejuvvo ráđđehus leat stáhtan.

§ 3 nr. 2 čilge ahte šiehtadallamat dáhpáhuvvat guovtti šiehtadallanlávdegotti gaskka, ja ahte bealit galget dieđihit guđetguoibmáseaset geat lávdegottis leat ovddasteaddjin buori áiggis maŋjel nammadeami. Vai šiehtadallamat šaddat nu konstuktiivvat ja čoavddusdeattuheaddjain ja ovddideaddjin go vejolaš, de lea lunddolaš ahte lávdegottiin eai leat beare olu olbmot, muhto seammás galget šiehtadallamat gokčat nu olu fágasurggiid go vejolaš. Šiehtadallanlávdegottiin eai berre danne leat eambo go vihtta lahtu, ja daid berre ráddjet golmmá lahttui. Lassin šiehtadallanlávdegottiide sáhttet bealit geavahit eará ráđdeaddiid mat sáhttet buktit fágalaš árvvoštallamiid ja oaiviliid jus bealit dan dáhttot šiehtadaladettiin.

Sátnádeapmi ”buori áiggis” mearrádusa nr. 3:s lea jurddašuvvon danne vai lea vejolaš álgit šiehtadallamiiguin nu jođánit go vejolaš maŋjel go gáibádusat ja fálaldagat leat ovdanbiddjon, vrd. § 4 nr. 1. Šiehtadallanlávdegottit berrejit leat geargan go Sámediggi ovddida gáibádusa § 4 nr. 1 mielde.

Mearrádusa nr. 4 lea čadnon sámi ulbmiliid bušeahta šiehtadallamiidda, namalassii daidda osiide bušeahtas mat eai gula Sámedikki ekonomalaš váldorámmaide. 2007:s šaddet dat bušeahtapoasttat doaibmadoarjjan sámi kultur-, oahpahus-, dutkan-, gelbbolašvuoda- ja resursaášahusaide, sámi eaktodáhtolaš organisašuvnnaide, sámi aviissaide ja dearvvašvuodaálvalusaide. Dain poasttain leat máŋga sámi áshusa ja beroštusorganisašuvnna main šiehtadallanbeliin sáhtta leat ávki ja beroštupmi višžžat oaiviliid. Dat mearrádus sáhtta maiddáa nannet ja formaliseret daid sámi organisašuvnnaid ja áshusaid ovttasdoaibmama maidda eai juolluduvvo bušeahttaruđat Sámedikkis.

§ 4 Šiehtadallamiid ovdánanvuohki ja úigerámmat

1. *Sámediggi ovddida bušeahttagáibádusastis maŋemusat 47. vahkku guoskevaš bušeahttajagi, ja stáhta ovddida fálaldagas maŋemusat golbma vahkku dan maŋjel. Gáibádus ja fálaldat galgá leat guorahallanláhkái sámi áššiid stáhtaráđi ja sámediggepresideantta ráđđádallančoahkkimis mii dollojuvvo juohke jahkebeali (vrd. Stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki ráđđádallanvugiid, čuo. 5). Bealit galget dan*

ráđđádallančoahkkimis oččodit ovttaoaivilvuoda daid servodatsurggiid hárrái mat galget erenoamážit deattuhuvvot šiehtadallamiin.

- 2. Šiehtadallamiid vuodđu leat dábálaččat fálddagaid ja gáibádusaid bargodokumeanttat ja daid revišuvdna. Šiehtadallamiin galget ekonomalaš váldorámmat deattuhuvvot.*
- 3. Šiehtadallamiid vuodđomateriálan lea Fágalaš analysajoavkku jahkásaš raporta, vrd. Stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki ráđđádallanvugiid, čuo. 8. Fágalaš analysajoavku sáhtta veahkehit beliid čiekŋudeaddji árvoštallamiiguin ja sáhtta maid dárkileappot čielggadit materiála jus bealit dan dáhttot.*
- 4. Bealit sáhttet ieža geahččalit diđoštít vai gávnnahtit vejolašvuodaid šiehtadusčovdosiidda. Dat mii dakkár diđoštemiid vuolde bohtá ovdan eai leat ovddiduvvon dahje čadni áššit beliide, jus ii leačča sohppojuvvon sierra ahte nu galgá leat.*
- 5. Beliid loahpalaš oainnut ja dat maid šiehtadallanlávdegottit leat šiehttan čállojuvvojit beavdegirjái. Go bealit oaivvildit šiehtadallamiid leat loahpahuvvon de galgá dollojuvvo loahpahančoahkkinn ovddasvástideaddji stáhtaráđi ja sámediggepresideantta gaskka ovdal go loahpalaš beavdegirji vuolláičállojuvvo.*
- 6. Šiehtadallamat galget válbmanit buori áiggis ovdal Stuoradikki giđđabaji loahpaheami vai Stuoradiggi beassá oaidnit šiehtadallabohtosa.*

§ 4 - mearkkašumiit

Mearrádus nr. 1 čielggasin dahká ahte lea Sámediggi mii bidjá vuostamuš šiehtadallaneavttuid ovddidettiin iežas bušeahhtagáibádusa. Go ráđđehusa fáldat ovddiduvvo vuostefáldahkan manná maiddái meannudeapmi njuovžileappot ráđđehusas dannego gáibádus ja fáldat ovddiduvvojit oktanis. Dalle garvá guokte meannudeami ráđđehusas sihke fáldaga hárrái ja Sámedikki gáibádusa dárkilet vástádusaid hárrái..

Áigerámmaid dáfus lea deatalaš ahte šiehtadallanálggu eavttut čilget ovdal juovllaid. Šiehtadallanbargovugiid mielde meannuduvvo Sámedikkis ovdal go ráđđehus ovddida stuoradiggeproposišuvnna, ja de meannuduvvo Stuoradikkis giđđabaji mielde, vrd. §§ 6 ja 7. Šiehtadallamiid áigerámmat váikkuhit ráđđehusa meannudanáigái ja Sámedikki dievasčoahkkimiidda, vrd. § 6. Áigerámmat mearkkašit ahte šiehtadallamat berrejit álggahuvvot árrat odđajagimánus ja dábálaččat loahpahuvvot mañemusat njukčamánu primo. Go gáibádusat ja fáldagat leat válbmas ovdal sámi áššiid stáhtaráđi ja sámediggepresideantta jahkábeallásaš ráđđádallančoahkkima, de ožžot bealit vejolašvuoda oppalaččat čilget gáibádusaid ja fáldagaid ja čielggadit eahpeselvviiid ja boasttuáddejumiid jus dakkárat ležžet. Jahkebeallásaš ráđđádallančoahkkinn dollojuvvo dábálaččat juovlamánu gaskkamuttuin.

Nr. 1 mañemus čuokkis ferte dulkojuvvo ulbmilmearrádusa § 1 nr. 1 ektui. Dat mearrádus čilge ahte bealit sáhttet erenoamážit deattuhit čielggadit Sámedikki ollislaš bušeahttaovddasvástádusa dárkilet definerejuvvon servodatsurggiid siskkoabealde nugo ovdamearkka dihte dutkamis ja oahpahusas, kultuvrras (gielain ja diehtjuohkimiin), ealáhusovdánahttimis jna. Mearrádus lahčá dalle saji Sámedikki geavatlaš bušeahttaovddasvástádusa doaimmaheapmái áiggi vuollái. Dát seahká maiddái árvoštallojuvvo sierra ráđđádallanproseassaid oktavuodas Sámedikki láhkahálldašanválddi hárrái.

Mearrádusa nr. 2 čilge ahte šiehtadallanvuohki mielddisbuktá ahte bealit dábálaččat atnet čálalaš dokumenttaid ja daid revišuvnnaid vuodđun. Dat lea danne vai olaha dárbbaslaš dieđuid šiehtadallandilálašvuodas. Nr. 2 nubbi čuokkis čilge dárkileappot dan mii ovddiduvvo § 2:s ja dan mearkkašumiin.

Mearrádusa nr.3 čuovvola ráđđadallanvugiid 8. čuoggá Fágalaš analysajoavkku nammadeami birra mii earet eará sámi statistihka vuodul galgá ráhkadit raportta sámi servodagaid dilálašvuoda ja ovdáneami birra. Dat raporta lea maiddái deatalaš vuodđun bušehta ja ekonomalaš váldorámmaid šiehtadallamiin. Mearrádus maiddái rahpá vejolašvuoda Fágalaš analysajovkui veahkehit šiehtadallamiin darkilet árvvoštallamiid dahkat dakkár čuolmmain mat leat njuolggá relevánttat šiehtadallamiin. Vai bealit eaba galgga sáhttit eastadit nubbi nuppi dahkamis dakkár árvvoštallamiid, de lea doarvái ahte juobbá bealli dáhttu. Eaktuduvvo aŋkke ahte goappašat bealit leaba ovttaoaivilis geavaheames Fágalaš analysajoavkku.

Mearrádus nr. 4 dahká šiehtadallanproseassa njuovžileabbon nu ahte beassá ovdánit jus šiehtadallandilálašvuoda lea darvánan. Lea dattege deatalaš ahte goappašat bealit ipmirdeaba mat diđoštallamat leat ja mat šiehtadallamat leat.

Mearrádusa nr. 5 duodašta ahte šiehtadallamiin galgá čállojuvvot loahppabeavdegirji. Das fertejit beliid oainnut ja dat mas leat olahan ovttaoaivilvuoda, čielgasit boahtit ovdan. Movt beavdegirji hábmejuvvo ferte mearridit § 2 ektui ja dan mearkkašumiid ektui Sámedikki bušehttaguoskevaš friddjavuoda hárrái. Loahpalaš beavdegirji válmmostuvvo ja vuolláičállojuvvo sámi áššiid stáhtaráđi ja sámediggepresideantta loahpahančoahkkimis.

Mearrádusa nr. 6 čilgejuvvo muhtun muddui dán paragrafa nr. 1 mearkkašumiid vuolde. Šiehtadallamat berrejit dábálaččat leat loahpahuovon primo njukčamánu vai bahcá áigi dan meannudit Sámedikkis ja bahcá áigi ráhkadit Stuoradiggeproposišuvnna mii ovddiduvvo Stuoradiggái gidđat.

§ 5 Dieđut šiehtadallamiid birra

1. *Šiehtadallamat ja dokumeanttat mat adnojuvvojit šiehtadallamiin leat čiegusdieđut jus šiehtadallanlávdegoddi ii leačča eará soahpan, vrd. almmolašvuodalága § 19.*
2. *Šiehtadallamiid vuolde eai sáhte bealit almmostahttit eará dieđuid go daid maid šiehtadallanlávdegoddi lea soahpan almmostahttit.*
3. *Manjel go šiehtadallamat leat loahpahuovon, de sáhtta ráđdehus/stáhta ja Sámediggi almmuhit:*
 - a. *Šiehtadallamiid beavdegirjji*
 - b. *Šiehtadallamiid bargodokumeanttaid*
 - c. *Fágalaš analysajoavkku árvvoštallamiid ja dieđuid šiehtadallanbeliide.*

§ 5 - mearkkašumit

§ 5 mearrádus čilge ahte šiehtadallamiin galgá luohttámuš leat vuodđun ja ahte dain galgá oččodit čovdosiid maid goappašat bealit dohkkeheaba. Dokumeanttat mat adnojuvvojit šiehtadallamiin eai dárbbas leat almmolaččat, vrd. almmolašvuodalága § 19 Spiehkastagat dokumeanttaid dáfus mat lonohallojuvvojit ráđđadallamiin Sámedikkiin j.ea.¹ Go šiehtadallamat leat loahpahuovon, de lea váldonjuolggadus ahte šiehtadanbeliid dokumeanttat leat almmolaččat, muhto dan árvvoštallá diehtelasat goabbáge bealli ieš.

§ 6 Sámedikki meannudeapmi

Ovddasvástideaddji stáhtaráđi ja sámediggepresideantta loahpalaš beavdegirji, lea vuodđun áššái maid Sámediggeráđđi ovddida Sámedikki dievasčoahkkimii. Sámedikki

¹ Mearrádus cealká: "Lea vejolaš spiehkastit das ahte dokumeanttat leat almmolaččat daid dokumeanttaid dáfus mat geavahuvvojit stáhtalaš orgánaid ja Sámedikki ja sámi organisašuvnnaid ráđđadallamiin ILO-konvenšuvnna nr. 169 vuodul iešstivrejeaddji stáhtaid eamiálbmogiid ja čearddaid om urfolk og stammefolk birra artihkal 6. Dát ii guoskka dokumeanttaide mat geavahuvvojit oassin almmolaš gulaskuddamis."

dievasčoahkkinnmearrádus lea gárvvis ovdalگو Ráđđehus ovddida iežas proposišuvnna Stuoradiggái Sámedikki doaimma ja sámi ulbmiliid bušeahta váldoeconomalaš rámmaid birra.

§ 6 - mearkkašumit

Sámedikkis galgá leat vejolašvuohta mearridit oaivilis šiehtadallanbohtosa hárrái. Šiehtadallamiid loahpalaš beavdegirji lea danne vuodđun áššis maid Sámediggeráđđi ovddida Sámedikki dievasčoahkkima ovdii. Ráđđehus ferte vuordit Sámedikki dievasčoahkkinnmearrádusa áššis ovdalگو ovddida proposišuvnna Stuoradiggái. Dat mearkkaša ahte Sámedikki mearrádus sáhtá váldot fárrui ja/dahje biddjo mielddusin stuoradiggeproposišuvdnii. Lea deatalaš ahte Sámedikki oaidnu bohtá ovdan proposišuvnnaš maid ráđđehus ovddida Stuoradiggái.

Jus nu šaddá ahte Sámedikki dievasčoahkkinn ii dohkket šiehtadallanbohtosa maid Sámediggeráđđi lea rávven Sámedikki dievasčoahkkimii, de ii leat ráđđehus geatnegahtton ođđasis šiehtadallat ja čielggadit rámmaid Sámedikkiin. Lea vuodđu dadjat ahte ráđđehus dalle lea juo čađahan dan proseassa maid lea geatnegahtton čađahit álbmotrievtti mielde. Ráđđehus sáhtá liikká dan dahkat eará ákkaid geažil jus ieš dáhttu.

Jus ráđđehus stuoradiggeproposišuvnnaš čilgegoahtá vuoruhemiid ja doaimmaid mat eai leat šiehtadallamiin leamaš ovdan šiehtadallanvugiid mielde, de eaktuduvvo ahte daid hárrái lea ráđđádallojuvvon ráđđádallanvugiid mielde.

§ 7 Šiehtadallanbohtosa ovddideapmi

- 1. Šiehtadallanboađus oktan dárbbalaš juolludusaid evttohusaiguin ovddiduvvo Stuoradiggái.*
- 2. Stáhta sirdimat mat leat šiehtaduvvon lea Stuoradikki juolludusaid duohken. Šiehtadallanboađus lea Stuoradikki mearrádusa vuolde.*
- 3. Stuoradikki mearrádus Sámedikki doaimma ja sámi ulbmiliid bušeahta váldoeconomalaš rámmaid birra gusto čuovvovaš jagi.*

§ 7 - mearkkašumit

Nr. 1 mearrida ahte šiehtadallanboađus ovddiduvvo sierra proposišuvdnan Stuoradiggái. Stuoradiggi beassá de sierra áššin mearridit oainnus sámi ulbmiliid ja Sámedikki doaimma bušeahta váldoeconomalaš rámmaid hárrái boahitevaš jagi ovddas. Dalle rahpasa sadiji digaštit sámpolitiikka ovdáneami boahiteáiggi perspektiivvas. Dat váldá vuhtii guovddáš áigumuša sámelága § 1-3 mearrádusain das ahte Sámedikki jahkedieđáhus sáddejuvvo ráđđehussii. Sierra Stuoradiggeproposišuvdna sáhtá buhttet dálá vuogi mas almmuhuvvo jahkásaš stuoradiggedieđáhus Sámedikki doaimma birra.

Nr. 2 čilge ahte Stuoradiggi lea juolludeaddji eiseváldi, ja ahte Stuoradikkis lea dievasválddalaš dahkat dan mearrádusa maid dáhttu. ILO-konvenšuvnna nr. 169 mielde ii leat Stuoradikkis geatnegasvuohta ráđđádallat dahje šiehtadallat Sámedikkiin. Dat ii hehte dattege ahte Stuoradiggi dihto dilálašvuodain maidá bušeahttaoktavuođas sáhtá atnit dan lunddolažžan.

Nr. 3 duodašta ahte sámi ulbmiliid bušeahtta ja Sámedikki rámmat čuvvot dábaláš bušeahttajagi. Stuoradiggemearrádus šaddá dalle fárrui ráđđehusa bušeahttaproposišuvdnii mii ovddiduvvo čakčat.